O‘ZBEKISTONDA INFLYATSIYA JARAYONLARINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI VA UNGA TA’SIR ETUVCHI

Komilov Sarvarjon Anvarjon O‘g‘li
Tashkent International University mustaqil tadqiqotchisi
https://doi.org/10.5281/zenodo.19491894

Annotatsiya. *Ushbu maqolada O‘zbekistonda inflyatsiya jarayonlarining so‘nggi yillardagi dinamikasi va unga ta’sir etuvchi asosiy makroiqtisodiy omillar tahlil qilingan. Tadqiqotning maqsadi inflyatsiyaning zamonaviy tarkibini, uning shakllanish mexanizmlarini hamda milliy iqtisodiyot sharoitida namoyon bo‘layotgan o‘ziga xos xususiyatlarini tizimli yondashuv asosida izohlashdan iborat. Ishda qiyosiy tahlil, dinamik kuzatuv, rasmiy statistik ma’lumotlarni sharhlash, iqtisodiy mantiqiy izohlash va tizimli yondashuv usullaridan foydalanildi. Tahlil shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekistonda inflyatsiya faqat pul-kredit omillari bilan emas, balki tartibga solinadigan narxlar, energiya tariflari, oziq-ovqat bozori, import narxlari, almashuv kursi dinamikasi, fiskal impulslar, inflyatsion kutilmalar va bozor tarkibidagi institutsional cheklovlar bilan ham shakllanmoqda. So‘nggi davrda inflyatsiya pasayish yo‘nalishiga kirgan bo‘lsa-da, uning ichki tarkibi bir xil emas: ayrim tovar guruhlarida bosim susaygan, xizmatlar va ma’muriy tartibga solinadigan segmentlarda esa narxlar bosimi nisbatan yuqori saqlangan. Shu jihatdan inflyatsiyani jilovlash vazifasi faqat qat’iy monetar siyosat bilan cheklanmaydi; u raqobat muhitini yaxshilash, energiya ta’minoti barqarorligini mustahkamlash, logistika xarajatlarini kamaytirish, fiskal intizomni kuchaytirish va bozor signallarining uzatilishini yaxshilash bilan uzviy bog‘liq. Maqolaning ilmiy qiymati inflyatsiyani O‘zbekiston iqtisodiyotining tarkibiy xususiyatlari bilan bog‘lagan holda, monetar, fiskal, tashqi va taklif omillarining o‘zaro ta’sirini yagona tahliliy maydonda yoritishida namoyon bo‘ladi.*

Kalit so‘zlar: *inflyatsiya, pul-kredit siyosati, makroiqtisodiy omillar, almashuv kursi, pul massasi, fiskal siyosat, import qilinuvchi inflyatsiya, inflyatsion kutilmalar, O‘zbekiston iqtisodiyoti.*

Kirish

Inflyatsiya zamonaviy makroiqtisodiy boshqaruvning eng murakkab masalalaridan biri bo‘lib, u narxlar umumiy darajasining oddiy o‘sishini emas, balki talab va taklif nisbatlari, pul muomalasi, fiskal rag‘batlar, almashuv kursi, tashqi narx shoklari hamda iqtisodiy agentlarning kutilmalari o‘rtasidagi murakkab bog‘liqlikni ifodalaydi. Shu sababli inflyatsiyani birgina monetar omil yoki qisqa muddatli narx tebranishlari orqali tushuntirish yetarli emas; u ko‘p darajali, ko‘p kanalli va tarkibiy xususiyatga ega jarayon sifatida talqin qilinishi lozim [1–4]. O‘zbekiston iqtisodiyoti uchun inflyatsiya masalasi alohida dolzarbdir. Mamlakatda bozor mexanizmlarini chuqurlashtirish, narxlarni liberallashtirish, energiya va kommunal xizmatlar tariflarini iqtisodiy asoslash, moliyaviy vositachilikni kengaytirish hamda monetar siyosatni foiz stavkasi kanali orqali kuchaytirish jarayonlari ketmoqda. Markaziy bank o‘rta muddatli 5 foizlik inflyatsiya maqsadiga sodiqligini tasdiqlagan, 2025 yil mart oyida esa inflyatsion xavf va kutilmalar fonida siyosat stavkasini 0,5 foiz punktga oshirib, 14 foizga yetkazgan. Bu holat inflyatsiyani boshqarish endi

formal maqsad emas, balki real makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlashning markaziy yo‘nalishiga aylanganini ko‘rsatadi.

So‘nggi yillardagi kuzatuvlar inflyatsiyaning pasayish trayektoriyasiga kirganini ko‘rsatsada, uning tarkibiy bosimi saqlanib qolmoqda. Milliy statistika ma’lumotlariga ko‘ra, 2024 yilda iste’mol sektoridagi yillik inflyatsiya 9,8 foizni tashkil etgan bo‘lsa, 2025 yil yakuniga kelib bu ko‘rsatkich 7,3 foizgacha pasaygan. Biroq 2024 yilda uy-joy, elektr energiyasi, gaz va boshqa yoqilg‘i turlari bilan bog‘liq narxlarning hissasi umumiy inflyatsiyada juda katta bo‘lgan; 2025 yilda esa oziq-ovqat, uy-joy-kommunal xizmatlar va transport narxlari umumiy CPI o‘sishining asosiy drayverlari bo‘lib qolgan. Demak, umumiy pasayish inflyatsion bosimning barcha manbalari birday susayganini anglatmaydi. Mazkur maqolaning maqsadi O‘zbekistonda inflyatsiya jarayonlarining zamonaviy tendensiyalarini tahlil qilish, unga ta’sir etuvchi asosiy makroiqtisodiy omillarni tizimlashtirish va ularning ta’sir kanallarini iqtisodiy mantiq asosida izohlashdan iborat. Tadqiqotning ilmiy-amaliy ahamiyati shundaki, unda inflyatsiya tor monetar doiradan chiqarilib, O‘zbekiston iqtisodiyotining tarkibiy xususiyatlari, bozor infratuzilmasi va institutsional cheklovlari bilan bog‘langan holda yoritiladi.

Adabiyotlar sharhi va nazariy yondashuvlar

Inflyatsiya nazariyasining klassik qatlamida pul omili markaziy o‘rin tutadi. Fisherning foiz va narxlar o‘rtasidagi bog‘liqlikka doir qarashlari, Fridman tomonidan rivojlantirilgan monetar yondashuv hamda keyingi makroiqtisodiy modellarda pul taklifi va narxlar dinamikasi o‘rtasidagi aloqa uzoq muddatli inflyatsion jarayonlarni tushuntirishning muhim asosiga aylandi [1], [2]. Biroq amaliy iqtisodiyotlarda inflyatsiya faqat pul massasining ko‘payishi bilan cheklanmaydi. Bernanke va Gertler monetar impulslarning real sektorga uzatilishida kredit kanali va moliyaviy vositachilik mexanizmlari muhim rol o‘ynashini ko‘rsatadi [3]. Woodford esa foiz stavkasi kanali, kutilmalar va markaziy bank ishonchliligi zamonaviy inflyatsion jarayonlarni izohlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanini asoslaydi [4]. Nazariy adabiyotlarda inflyatsiya, odatda, to‘rtta yirik blok orqali talqin qilinadi. Birinchi blok — talab inflyatsiyasi. Bu yondashuvga ko‘ra, yalpi talab iqtisodiyotning real ishlab chiqarish salohiyatidan tezroq kengaysa, narxlar bosimi yuzaga keladi. Ikkinchi blok — taklif yoki xarajatlar inflyatsiyasi. Bunda energiya resurslari, xomashyo, transport, mehnat haqi va logistika xarajatlarining oshishi ishlab chiqarish tannarxi orqali yakuniy narxlarga uzatiladi. Uchinchi blok — monetar omillar; to‘rtinchi blok esa inflyatsion kutilmalar bilan bog‘liq. Aynan kutilmalar inflyatsiyani inertial jarayonga aylantiradi: xo‘jalik yurituvchi subyektlar kelajakda narxlar oshishini kutsa, ular bugungi qarorlarini ham shu tasavvurga moslashtiradi [2]–[4]. Ochiq yoki yarim ochiq iqtisodiyotlarda almashuv kursi va import qilinuvchi inflyatsiya alohida ahamiyat kasb etadi. Milliy valyutaning qadrsizlanishi import qilinadigan tayyor mahsulotlar, oraliq tovarlar, uskunalar, dori-darmonlar, yoqilg‘i va logistika xarajatlari orqali ichki bozordagi narxlarga uzatiladi. Buning ustiga, savdo hamkorlaridagi narxlarning o‘sishi va global bozorlardagi ta’minot uzilishlari ichki inflyatsiyani kuchaytirishi mumkin. O‘zbekiston bo‘yicha rasmiy monetar hujjatlarda aynan global oziq-ovqat narxlari, savdo hamkorlari valyutalari dinamikasi, fiskal kengayish, energiya tariflari va inflyatsion kutilmalar asosiy xavf omillari sifatida qayd etiladi. Mahalliy tahliliy manbalarda O‘zbekiston inflyatsiyasi tobora ko‘proq ko‘p omilli hodisa sifatida talqin qilinmoqda. Markaziy bankning 2024 yil ikkinchi chorak bo‘yicha hisobotida asosiy oziq-ovqat inflyatsiyasi 4,2 foizgacha pasaygani, asosiy nooziq-ovqat inflyatsiyasi 6,3 foizni, xizmatlar inflyatsiyasi esa 9,3 foizni tashkil etgani qayd etilgan. Bu esa narx bosimining iste’mol savati bo‘ylab bir xil taqsimlanmaganini, xizmatlar va ayrim xarajat komponentlarida bosim kuchliroq

ekanini ko‘rsatadi. Ushbu maqolaning farqli jihati shundaki, u inflyatsiyani alohida bitta omil natijasi sifatida emas, balki O‘zbekiston iqtisodiyotining tarkibiy xususiyatlari bilan uzviy bog‘langan ko‘p qatlamli jarayon sifatida ko‘radi.

Tadqiqot metodologiyasi

Maqola tahliliy-analitik xarakterga ega bo‘lib, unda econometrik natijalar sun’iy ravishda yaratilmagan. Tadqiqotda qiyosiy tahlil, statistik kuzatuv, dinamik sharhlash, tizimli yondashuv va iqtisodiy mantiqiy izohlash usullaridan foydalanildi. Bunday yondashuv inflyatsiyani nafaqat ko‘rsatkich sifatida, balki o‘zaro bog‘langan makroiqtisodiy va institutsional omillar tizimi sifatida tahlil qilish imkonini beradi. Metodologik jihatdan inflyatsiyaga ta’sir etuvchi omillar besh guruhga ajratildi: monetar omillar, fiskal omillar, tashqi omillar, taklif tomoni omillari va kutilmalar hamda institutsional omillar. Ushbu tasnif omillarni shunchaki sanash emas, balki ularning uzatish kanallarini ko‘rsatishga xizmat qiladi. Masalan, monetar omillar foiz stavkasi, kredit, likvidlik va depozitlar orqali ishlaydi; fiskal omillar davlat xarajatlari, subsidiyalar va tarif siyosati orqali namoyon bo‘ladi; tashqi omillar almashuv kursi, global oziq-ovqat va yoqilg‘i narxlari hamda logistika xarajatlari orqali uzatiladi; taklif omillari ichki ishlab chiqarish, energiya ta’minoti va raqobat muhiti bilan bog‘liq; kutilmalar esa iqtisodiy agentlarning narx belgilash xatti-harakatlariga ta’sir ko‘rsatadi. Tadqiqotning axborot bazasi sifatida O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bankining pul-kredit siyosati hisobotlari, 2026 yil va undan keyingi davr bo‘yicha monetar siyosat yo‘riqnomalari, Milliy statistika qo‘mitasining inflyatsiya bo‘yicha rasmiy ma’lumotlari hamda Xalqaro valyuta jamg‘armasining O‘zbekiston bo‘yicha 2024–2025 yillardagi maslahat missiyasi materiallaridan foydalanildi. Shu bois maqoladagi asosiy xulosalar rasmiy raqamlar, dinamik kuzatuvlar va iqtisodiy talqinlarga tayangan holda shakllantirilgan.

Natijalar tahlili va muhokama

So‘nggi yillardagi dinamikaga nazar tashlanganda, O‘zbekistonda inflyatsiya pasayuvchi yo‘nalishga ega bo‘layotgani ko‘rinadi, biroq bu pasayish silliq va bir jinsli emas. 2024 yilda iste’mol sektoridagi inflyatsiya 9,8 foizni tashkil etdi; bunda oziq-ovqat narxlari o‘rtacha 2,4 foizga oshib umumiy ko‘rsatkichga 1,1 foiz punkt, nooziq-ovqat tovarlari 7,7 foizga qimmatlashib 2,5 foiz punkt, xizmatlar esa 26,7 foizga oshib 6,2 foiz punkt hissasini qo‘shdi. 2025 yil yakuniga kelib umumiy inflyatsiya 7,3 foizgacha pasaydi, lekin uning tarkibida xizmatlar narxi hanuz yuqori — o‘rtacha 13,9 foiz — o‘sib, umumiy ko‘rsatkichga 3,16 foiz punkt hissasini berdi; oziq-ovqat 5,4 foizga oshib 2,5 foiz punkt, nooziq-ovqat tovarlari esa 5,1 foizga oshib 1,64 foiz punkt hissa qo‘shdi. Ushbu nisbatlar inflyatsiya pasaygan taqdirda ham xizmatlar va tartibga solinadigan segmentlar narx bosimining muhim manbai bo‘lib qolayotganini ko‘rsatadi.

1-jadval. 2024–2025 yillarda O‘zbekistonda inflyatsiyaning tarkibiy ko‘rsatkichlari

Ko‘rsatkich		
Oziq-ovqat narxlari o‘sishi, %		
Oziq-ovqat hissasi, foiz punkt		
Nooziq-ovqat narxlari o‘sishi, %		
Nooziq-ovqat hissasi, foiz punkt		
Xizmatlar narxlari o‘sishi, %		

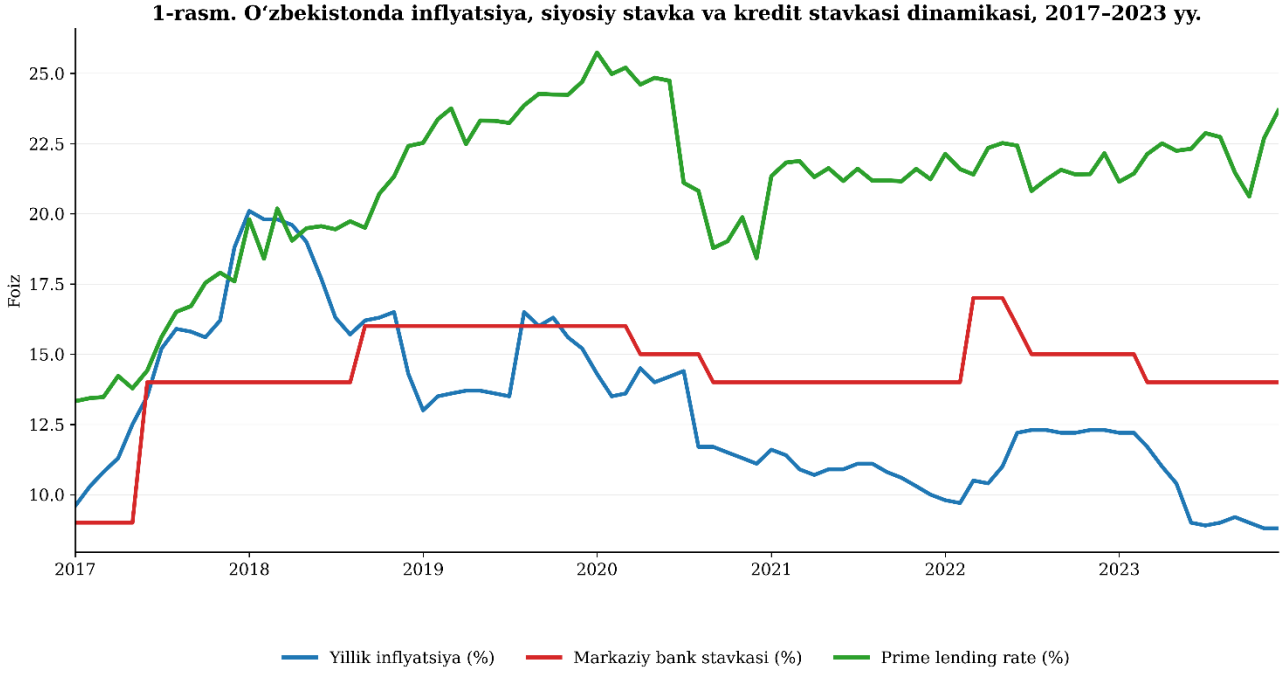
Ko‘rsatkich		

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlari asosida tuzildi.

Ushbu ko‘rsatkichlar inflyatsiyaning tarkibiy murakkabligini yaqqol namoyon etadi. 2024 yilda umumiy inflyatsiyaning asosiy og‘irligi xizmatlar va uy-joy-kommunal xizmatlari segmentiga to‘g‘ri kelgan. Milliy statistika ma’lumotlariga ko‘ra, aynan uy-joy, suv, elektr energiyasi, gaz va boshqa yoqilg‘i turlari bo‘yicha narx o‘zgarishlari 2024 yil umumiy CPI o‘sishining 4,57 foiz punktini shakllantirgan. Bu fakt inflyatsiyaning muhim qismi ichki talabning oddiy ortishi bilan emas, balki narxlarning iqtisodiy asoslashuvi, tarif siyosati va xarajatlar kanalining kuchayishi bilan bog‘liq bo‘lganini anglatadi. 2024 yilning o‘rtalarida energiya narxlarini isloh qilish qisqa muddatli inflyatsion sakrashni kuchaytirdi. IMF va Markaziy bank materiallarida 2024 yil may oyidagi energiya narxlari islohoti yillik inflyatsiyani 10,6 foizgacha ko‘targani, 2025 yil boshida esa inflyatsiya yana 10 foiz atrofida saqlanib qolganiga urg‘u beriladi. Bu holat bir martalik ma’muriy qarorlar ham umumiy narxlar darajasiga, ham inflyatsion kutilmalarga sezilarli ta’sir ko‘rsatishini ko‘rsatadi. Ayniqsa, energiya narxlari ko‘tarilganda ularning ikkilamchi effekti transport, saqlash, ishlab chiqarish va xizmatlar narxlariga uzatiladi. Monetar omillarni baholashda siyosat stavkasi, kredit sharoitlari va real foiz darajasining ahamiyati katta. Markaziy bank 2025 yil mart oyida siyosat stavkasini 14 foizga oshirdi va 2025 yil davomida nisbatan qat’iy monetar sharoitlarni saqlab qoldi. Rasmiy talqinga ko‘ra, bu qaror inflyatsion kutilmalarni jilovlash, yalpi talab va taklif o‘rtasidagi nomutanosiblikni yumshatish hamda real foiz stavkasini musbat hududda ushlab turishga qaratilgan edi. Biroq O‘zbekiston sharoitida monetar qat’iylikning narxlarga uzatilishi avtomatik emas. Bunga bank tizimidagi tarkibiy xususiyatlar, ayrim kredit segmentlarining maxsus rejimlari, bozorlararo uzatish mexanizmlarining to‘liq chuqurlashmaganligi va inflyatsiyaning bir qismini xarajat omillari shakllantirayotgani sabab bo‘ladi. (CBU)

Quyidagi rasm siyosat stavkasi, yillik inflyatsiya va kredit stavkasi dinamikasini umumiy ko‘rinishda aks ettiradi.

1-rasm. O‘zbekistonda inflyatsiya, siyosiy stavka va kredit stavkasi dinamikasi, 2017-2023 yy.

1-rasm. O‘zbekistonda yillik inflyatsiya, Markaziy bank siyosat stavkasi va kredit stavkasi dinamikasi, 2017–2025

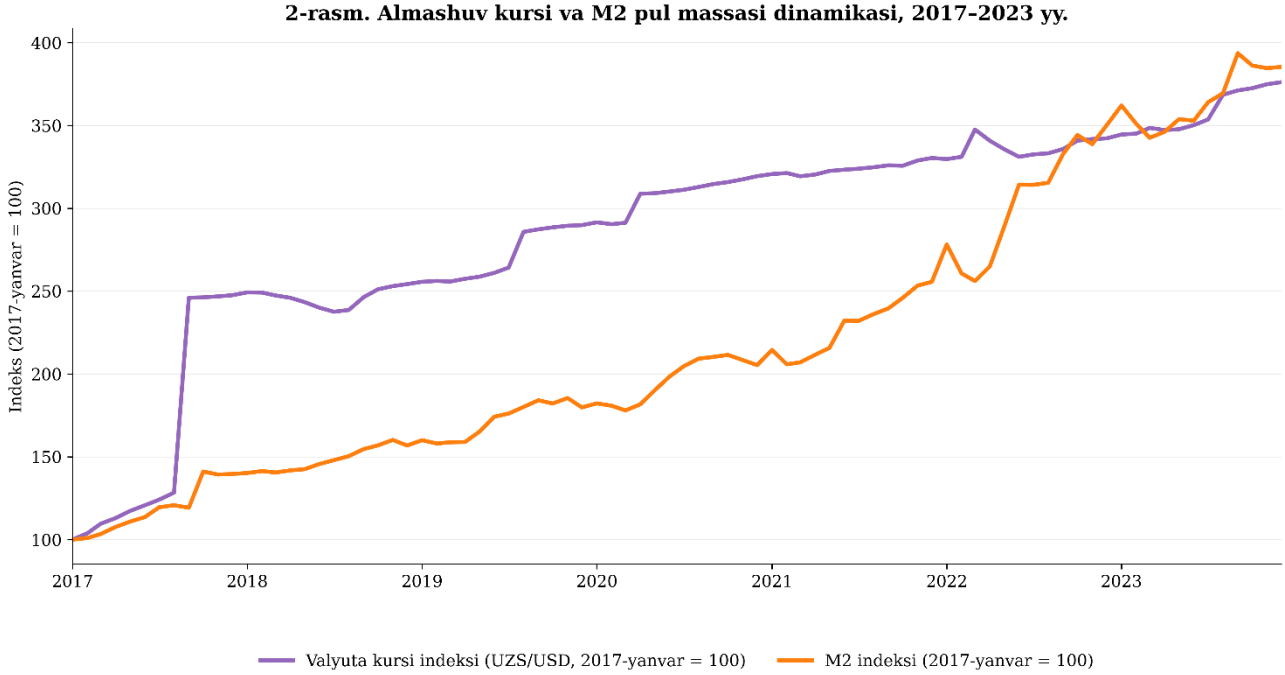
Izoh: rasmda ochiq rasmiy qatorlar asosida yillik inflyatsiya, Markaziy bank siyosat stavkasi va tijorat kreditlarining ommaviy e’lon qilinadigan “prime lending rate” ko‘rsatkichlari berilgan. Kredit stavkasi qatori tadqiqot matnidagi barcha segmentlarni to‘liq qamrab oluvchi maxsus tozalangan ko‘rsatkich emas, balki rasmiy ommaviy kuzatuv qatori sifatida qo‘llanildi. *Manba:* Markaziy bank va Milliy statistika qo‘mitasi ochiq ma’lumotlari asosida tuzildi. (CBU)

Rasmda ko‘rinib turibdiki, inflyatsiya, siyosat stavkasi va kredit stavkalari bir-biridan mutlaqo uzilgan emas, biroq ularning harakati bir vaqtda va bir xil amplitudada sodir bo‘lmaydi. Bu holat pul-kredit siyosati kanali ishlayotganini, lekin uning samarasi iqtisodiyotdagi boshqa omillar bilan cheklanayotganini anglatadi. Xususan, inflyatsiya pasaya boshlagan davrlarda kredit stavkalari darhol va to‘liq yumshamaydi; aksincha, banklar riskni qayta baholash, resurs bazasi va kutilmalarni hisobga olgan holda ehtiyotkorlik bilan moslashadi. Shu sababli inflyatsiyani pasaytirish faqat siyosat stavkasi orqali emas, balki narx shakllanishiga ta’sir qiluvchi boshqa kanallarni ham yaxshilash orqali amalga oshirilishi lozim.

Tashqi omillar ichida almashuv kursi va import qilinuvchi inflyatsiya muhim o‘rin tutadi. Markaziy bankning 2026 yilga mo‘ljallangan yo‘riqnomalarida 2025 yil uchinchi choragida almashuv kursining nisbatan mustahkamlanishi va tashqi inflyatsion bosimning susayishi ichki narxlar bosimini yumshatgan omillardan biri sifatida baholanadi. Shu bilan birga, savdo hamkorlari valyutalarining qadrsizlanishi, global oziq-ovqat va xomashyo narxlari, logistika uzilishlari va tashqi talabning o‘zgarishi kelgusida inflyatsion xatarlarni kuchaytirishi mumkinligi qayd etilgan. Demak, almashuv kursi O‘zbekiston sharoitida faqat valyuta bozori ko‘rsatkichi emas, balki ichki narxlar tizimiga kiruvchi muhim uzatish mexanizmidir.

Quyidagi rasm almashuv kursi va keng pul agregati dinamikasining umumiy yo‘nalishini ko‘rsatadi.

2-rasm. Almashuv kursi va M2 pul massasi dinamikasi, 2017-2023 yy.

2-rasm. O‘zbekistonda almashuv kursi va M2 dinamikasi, 2017–2025 ikkala qator ham qiyoslash qulay bo‘lishi uchun 2017 yil yanvar = 100 indeks ko‘rinishida berilgan.

Almashuv kursining o‘zgarishi import narxlari va xarajatlar orqali, M2 dinamikasi esa likvidlik, ma’lumotlari asosida tuzildi. (CBU)

Tashqi shoklarning ichki inflyatsiyaga uzatilishi, ayniqsa, oziq-ovqat va energiya segmentlarida kuchliroq namoyon bo‘ladi. Markaziy bankning 2024 yil ikkinchi chorak bo‘yicha bosimini yumshatayotgani qayd etilgan. Shu davrda asosiy oziq-ovqat inflyatsiyasining 4,2 foizgacha pasayishi ham aynan tashqi bosimning susayishi bilan bog‘langan. Biroq shu hisobotning o‘zida yonilg‘i narxlarining ko‘tarilishi, dori vositalariga QQS joriy etilishi va xizmatlar sektoridagi talab asosiy nooziq-ovqat hamda xizmatlar inflyatsiyasini oshirayotgani ko‘rsatilgan. Bu esa tashqi inflyatsion bosim pasaygan sharoitda ham ichki xarajat omillari va kutilmalar narxlar o‘sishini sezgir segmentlaridan biridir. Iste’mol savatida oziq-ovqat ulushining nisbatan yuqoriligi sababli qishloq xo‘jaligi hosildorligi, mavsumiylik, import hajmi, transport va saqlash infratuzilmasi bilan bog‘liq tebranishlar umumiy CPI ga tez aks etadi. Shu bilan birga, 2025 yil natijalari oziq-ovqat narxlarining umumiy inflyatsiyadagi hissasi qayta kuchayganini ko‘rsatadi: ular 2,5 foiz punkt bilan umumiy narx o‘sishining katta qismini shakllantirgan. Bu holat oziq-ovqat xavfsizligi, logistik zanjirlar va ichki bozorlar integratsiyasining inflyatsiyani pasaytirish siyosatidagi o‘rni yuqori ekanini anglatadi. Xizmatlar segmenti esa narx bosimining nisbatan barqaror manbai sifatida ajralib turadi. 2024 yilda aynan xizmatlar umumiy inflyatsiyaning eng katta hissasini bergan. Bu, bir tomondan, tariflar qayta ko‘rib chiqilishi, ikkinchi tomondan, ichki talab, ish haqi xarajatlari va bozorlar raqobatining cheklanganligi bilan izohlanadi. 2025 yilda xizmatlar inflyatsiyasi pasaygan bo‘lsa-da, u hanuz umumiy ko‘rsatkichga eng katta hissani bergan segmentlardan biri bo‘lib qoldi. Demak, narx barqarorligiga erishish uchun xizmatlar bozoridagi xarajatlar va raqobat sharoitlarini yaxshilash muhim ahamiyatga ega. Inflyatsion kutilmalar masalasi O‘zbekiston uchun strategik ahamiyatga ega. Markaziy bank hujjatlarida 2025 yil uchinchi choragida inflyatsion kutilmalar pasaya boshlagani, biroq ular hali ham joriy inflyatsiyadan yuqoriroq darajada saqlanayotgani qayd etiladi. Bu holat shuni anglatadiki, iqtisodiy agentlar narxlar kelgusida ham oshishda davom etadi degan tasavvurdan to‘liq voz kechmagan. Kutilmalar yuqori bo‘lsa, narxlar va ish haqi bo‘yicha qarorlar ham shunga mos ravishda shakllanadi; natijada disinflyatsiya jarayoni sekinlashadi. Shu ma’noda markaziy bankning ishonchliligi, kommunikatsiya siyosati va aniq prognoz signallari inflyatsiyani pasaytirishda foiz stavkasi qadar muhimdir. Fiskal omillarni baholash ham muhim. IMF 2024 va 2025 yillardagi O‘zbekiston bo‘yicha materiallarida fiskal intizomni saqlash, davlat xarajatlarining protsiklik tus olishini cheklash va energiya tariflari islohotining inflyatsion oqibatlarini ehtiyotkor boshqarish zarurligini qayd etadi. Bunda asosiy g‘oya shundan iboratki, agar monetar siyosat talabni cheklashga urinayotgan paytda fiskal siyosat iqtisodiyotga ortiqcha impuls bersa, narxlar barqarorligiga erishish qiyinlashadi. O‘zbekiston sharoitida inflyatsiyaga qarshi siyosatning samaradorligi pul-kredit va fiskal siyosat o‘rtasidagi muvofiqlikka bevosita bog‘liq.

2-jadval. O‘zbekistonda inflyatsiyaga ta’sir etuvchi asosiy omillar va ularning uzatish kanallari

		Ta’sir	O‘zbekiston
		Foiz stavkasi, kredit hajmi, talab	Qat’iy monetar sharoit talab bosimini yumshatadi, biroq uzatish mexanizmi tarkibiy cheklovlar sabab sekin ishlashi mumkin
	Davlat xarajatlari, subsidiyalar, tarif islohotlari	Yalpi talab, ma’muriy narxlar	Byudjet impulsining kuchayishi va tartibga solinadigan narxlarning oshishi qisqa muddatli inflyatsiyani kuchaytiradi
	Almashuv kursi, global oziq-ovqat va yoqilg‘i narxlari		Valyuta kursi va tashqi narxlar ichki bozordagi oziq-ovqat va nooziq-ovqat narxlariga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi
	Energiya, logistika, hosildorlik, raqobat muhiti	Tannarx va ta’minot cheklovi	
	Aholi va biznes kutilmalari, narx belgilash xatti-harakati		

Manba: [5]–[12] asosida muallif tomonidan tuzildi.

Ushbu jadvaldan ko‘rinadiki, O‘zbekiston sharoitida inflyatsiyaning biror bitta “asosiy sababi”ni ajratib ko‘rsatish ilmiy jihatdan to‘liq emas. Narxlar darajasi monetar, fiskal, tashqi, tarkibiy va xulq-atvor omillarining bir vaqtning o‘zida harakat qilishi natijasida shakllanadi. Shuning uchun inflyatsiyani jilovlash masalasida faqat foiz stavkasi yoki faqat budjet intizomi bilan cheklangan yondashuv yetarli bo‘lmaydi. Narx barqarorligi uchun bozor raqobatini kuchaytirish, energiya islohotlarini bosqichma-bosqich olib borish, logistika xarajatlarini qisqartirish, import yo‘laklarini diversifikatsiya qilish, oziq-ovqat ta’minotini barqarorlashtirish va inflyatsion kutilmalarni pasaytirish bir-biri bilan uyg‘un holda amalga oshirilishi kerak.

Xulosa

O‘zbekistonda inflyatsiya jarayonlarining zamonaviy tendensiyalari narxlar umumiy darajasining pasayish tomon siljiyotganini ko‘rsatsa-da, uning ichki tarkibi va shakllanish manbalari hanuz murakkabligicha qolmoqda. 2024 yildagi 9,8 foizlik va 2025 yildagi 7,3 foizlik inflyatsiya ko‘rsatkichlari disinflyatsiya jarayoni mavjudligini tasdiqlaydi, biroq xizmatlar, uy-joy-kommunal xizmatlari, transport va oziq-ovqat segmentlari narxlar bosimini davom ettirayotganini ham ko‘rsatadi. Ayniqsa, energiya tariflari, fiskal impulslar, almashuv kursi va tashqi narxlar bilan bog‘liq omillar umumiy inflyatsion fonni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Tahlil natijalari shuni anglatadiki, O‘zbekiston sharoitida inflyatsiyani faqat monetar fenomen sifatida ko‘rish

yetarli emas. Qat’iy pul-kredit siyosati zarur shart bo‘lsa-da, u yetarli shart emas. Narxlar barqarorligini ta’minlash uchun fiskal intizomni kuchaytirish, ma’muriy narxlar islohotini ehtiyotkor boshqarish, energiya va logistika infratuzilmasini yaxshilash, ichki bozorlarda raqobatni chuqurlashtirish hamda inflyatsion kutilmalarni pasaytirish zarur. Shunday yondashuvgina inflyatsiyaning vaqtinchalik emas, barqaror pasayishini ta’minlay oladi. Amaliy nuqtai nazardan uchta yo‘nalish ayniqsa muhim ko‘rinadi. Birinchisi, markaziy bankning kommunikatsion siyosatini kuchaytirish va 5 foizlik maqsadning ishonchliligini mustahkamlashdir. Ikkinchisi, fiskal va monetar siyosat o‘rtasidagi uyg‘unlikni kuchaytirib, inflyatsiyaga qarshi chora-tadbirlarning o‘zaro neytrallashib ketishiga yo‘l qo‘ymaslikdir. Uchinchisi, oziq-ovqat, energiya va xizmatlar bozorida taklif cheklovlarini yumshatish orqali inflyatsion bosimning tarkibiy manbalarini qisqartirishdir. Shu ma’noda O‘zbekistonda narxlar barqarorligi — bu faqat markaziy bank vazifasi emas, balki makroiqtisodiy boshqaruvning barcha bo‘g‘inlari hamkorligini talab etuvchi strategik vazifadir.

i
siedman M. The Role of Monetary Policy // *American Economic Review*. 1968. Vol. 58, No. 1. P. 1–17.
ernanke B. S., Gertler M. Inside the Black Box: The Credit Channel of Monetary Policy Transmission // *Journal of Economic Perspectives*. 1995. Vol. 9, No. 4. P. 27–48.
o
5. Central Bank of the Republic of Uzbekistan. *Monetary Policy Report, Q2 2024*. Tashkent, 2024.
6. Central Bank of the Republic of Uzbekistan. *Monetary Policy Report, Q1 2025*. Tashkent, 2025.
entral Bank of the Republic of Uzbekistan. *Monetary Policy Guidelines for 2026 and the Period of 2027–2028*. Tashkent, 2026.
tional Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan. *Socio-Economic Situation of the Republic of Uzbekistan for January–December 2025*. Tashkent, 2026.
tional Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan. *Socio-Economic Situation of the Republic of Uzbekistan for January–December 2024*. Tashkent, 2025.
nternational Monetary Fund. *Republic of Uzbekistan: 2024 Article IV Consultation—Press*
nternational Monetary Fund. *Republic of Uzbekistan: 2025 Article IV Consultation—Press*